

Louise

Louise

De lichtekooi van Loven

Ineke Vander Aa

Derde druk, 2022
Eerste en tweede druk uitgegeven door Uitgeverij De Geus, 2012

© Ineke Vander Aa, 2012
Omslagontwerp: Ineke Vander Aa
Omslagillustratie © Chiara Fersini/Trevillion Images
ISBN: 9789464653939
Uitgeverij: Brave New Books i.s.m. Shewolf
Fotografie: Stijn Wils

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
Ineke Vander Aa.

www.inekevanderaa.com
Facebook: [ineke.shewolf](https://www.facebook.com/ineke.shewolf)
Instagram: [ineke.shewolf](https://www.instagram.com/ineke.shewolf)

Voor Cenzo

Inhoud

Het begin, 1739 - 1747, p. 9

Hoofdstuk 1, p. 25

Hoofdstuk 2, p. 227

Hoofdstuk 3, p. 439

Het einde, 1756, p. 469

Verklarende woordenlijst, p. 475

Dankwoord, p. 479

*Were I (who to my cost already am)
One of those strange, prodigious creatures, man
A spirit free to choose for my own share
What case of flesh and blood I pleased to wear,
I'd be a dog, a monkey, or a bear,
Or anything but that vain animal
Who is so proud of being rational.
(...)*

*Tit: A Satyr against Mankind
John Wilmot, Earl of Rochester
1647 - 1680*

Het begin, 1739 – 1747

*S*ussen de kippen en de paardenkarren zocht ik een weg waarop mijn vader niet zou struikelen. In mijn kielzog luisterde hij waar mijn voeten in de regen pletsten. Nu en dan staarde een voorbijganger naar zijn ogen die zo ver naar boven staarden, dat er alleen wit overbleef.

Ik leidde ons naar de Volksplaats of naar de Groote Markt, ergens waar veel mensen kwamen. Daar koos ik een droog plekje en strekten we onze handen uit naar het getingel van munten in een beurs, een geluid dat met iedere passant dichterbij kwam en wegstierf. De schamele oorden en stuivers stopte ik in mijn vaders mantelzak totdat de honger onze armen te zwaar maakte.

Als ik hem vroeg naar de loden munt met de sierlijke letter L die hij altijd op zijn borst droeg, antwoordde hij: ‘t Is de L van Louise, meiske, en ‘t is de mooiste letter van allemaal.’

Soms mocht ik de munt vasthouden en dan gleed mijn duim over de L van Louise. Pas later begreep ik dat het de L was van Loven. Het was een gift van de stad die mijn blinde vader de toestemming gaf om te bedelen binnen de stadsmuren.

Het was de L van Louise van Loven.

In ons huisje warmde mijn vader zich bij de haard. Terwijl ik een oogje op hem hield, trok ik met mijn vingers lijnen over de vloer tot er vage tekeningen ontstonden: een meisje met een te groot hoofd of een vogel met te lange poten. Als mijn vader mijn hand over de grond hoorde veggen, vroeg hij wat ik tekende. ‘Vieze dingen,’ zei ik dan, waarop mijn vader naar zijn donkerte glimlachte om de voorspelbare absurditeit van mijn antwoord.

Aan de oever van de Dijle keek ik zo diep mogelijk in het water tot er een watermonster onder het oppervlak verscheen. Dapper fluisterde ik: ‘Pak mij dan als ge kunt,’ en ik rende tot mijn adem op was.

Soms stal ik prullen van andere kinderen, zoals gladde kiezelsteentjes die ze hadden verzameld om over het water te ketsen. Ik muntte het wel eens op een appel uit de mand van een onoplettende vrouw, of op een aardappel die ik van een stapel kon grissen. Om niet betrapt te worden, at ik de vruchten haastig op en de kiezelsteentjes liet ik in het troebele water zinken, waar ze thuishoorden. Bij die ondeugdheden voelde ik me één keer een dief, en dat was tijdens een winter die men in Loven niet gauw vergeten zal.

Voedsel werd schaars en duur. Volgens de roddels bleven de vingers van koetsiers aan de teugels plakken, koeien vroren dood in hun weide en de inkt van schrijvers stonde in hun pen. Die winter werden er ondanks de bevroren grond meer graven gedolven dan anders, en het waren vooral mensen in kleurloze gewaden die samen in putten werden gezakt. In de buurten waar mensen als wij woonden, dunde het volk uit. Ik herinner me de schreeuw van een buurvrouw die een tweede kind aan de koude had verloren, en de ingevallen wangen van een man die uit zijn huis werd gedragen.

Eén van de oude vrouwtjes die de winter niet overleefde, was Marieke die in het huis naast ons woonde. Toen ze stierf was ik nog een kind, maar ik haal me haar nog zo voor de geest. Ze wandelde voorovergebogen met een volgeladen mand op haar rug, altijd met haar kapje op en een schort die ik nooit proper heb gezien. Onder de kier van haar deur ontsnapte dikwijls de geur van gekookte bonen en als het kouder werd, kwamen er wolkjes uit haar schouw. 'Marieke is thuis,' zei ik dan tegen mijn vader.

Over Marieke werd van alles gefluisterd en kleine kinderen werden voor haar gewaarschuwd. Sinds de dood van haar man hield ze zichzelf in leven door kousen te stoppen. Dagelijks sjouwde ze door de straten met haar mand vol kousen. Kapotte exemplaren haalde ze op, en als ze hersteld waren, bracht ze ze terug. Als ze er één kwijt was, hoorden we haar aan de andere kant van de muur vloeken. Marieke had het te druk met overleven om aardig te doen. Iedereen vond haar een akelig mens omdat ze nooit glimlachte. Volgens mij had ze geen zin in glimlachen, en kwamen de kousen haar de oren uit.

Op een van de gure dagen zaten mijn vader ik tegen elkaar bij een zwak vuurtje. Hij vroeg of er nog rook uit Mariekes schouw kwam.

Ik schuifelde naar buiten, keek op en vluchtte voor de wind naar binnen. 'Nee.'

Vader trok zijn deken strakker om zijn schouders en hield zijn handen boven de zwakke vlammen: 'Gaat maar bij Marieke binnen, en als ze stillekes ligt te slapen, pakt ge wat ge kunt dragen en brengt het naar hier. Laat Marieke maar rustig liggen, die heeft dat allemaal nimeer nodig.'

Ik aarzelde nog, maar mijn vader drong aan: 'Als wijle het ni doen, doet een ander het, duiveke. Gaat nu maar.'

De tocht woei over het laatste vlammetje, en gauw vertrok ik. Zoals vader had voorspeld, lag Marieke stil op haar bed. Haar adem was zo koud dat er geen wolkjes uit haar neus of mond kwamen. Haar gezicht zag grauw, en haar ogen leken weggezakt in grijze leegtes. De rest van haar lichaam lag verborgen onder een deken waarvan de gaten met goedkope wol waren gestopt. Op mijn tenen sloop ik naar haar kousenmand. Die vulde ik met alle kousen die ik kon vinden, een deken, enkele bollen wol en een hoopje rauwe bonen. Daarboven stapelde ik blokken hout tot de mand te zwaar werd om te dragen. Ik sleepte de mand naar buiten, sloot haar deurtje achter me, en trok de mand bij ons binnen. Marieke had er niets van gehoord.

Zodra ik de spullen uit de mand begon te laden, hoorde ik het kraken van Mariekes deurtje, gevolgd door gerommel en gesleur.

'Straks maken ze Marieke wakker, vake!', maar mijn vader tastte naar een blok hout en legde hem op de smeulende haard.

De dag daarop gluurde ik door haar raampje. Er zat een oude man op haar bed die me weg wuifde. Marieke zag ik nooit meer. De overige winterdagen droegen vader en ik ieder drie paar kousen en trokken we er als wanten over onze handen. Marieke had die kousen en dat hout vast nodig gehad om de winter te overleven, dacht ik toen. Sindsdien heb ik een tijd niets meer gestolen, of toch niet van mensen die het meer nodig hadden dan ik.

Voor het chique volk was het de mode om honden en katten te houden, afhankelijk van welke rassen er van adellijke portretten werden afgekeken. De uitverkoren dieren sliepen op geborduurde zeteltjes, terwijl de kleintjes ervan werden weggegeven of verkocht. Als ze te lelijk of te talrijk waren, werd er in diereengevechten op gewed of werden ze op de straat achtergelaten. Voor die beestjes viel niets beters te doen dan te azen op het eten van een ander. Af en toe vond eentje de moed om haar plek op te eisen binnen het rumoer van het overlevingsgevecht, zoals het poesje dat op een dag vastberaden voor onze deur zat. Het was nog een kleintje. Ze had een spits gezicht met grote, oranje ogen. Haar rug en staart hadden rosse strepen en op haar witte pootjes zaten moddervlekken. Het poesje zat daar zo alleen, mager en klein.

‘D’er zit e poeske voor de deur,’ zei ik tegen mijn vader. Meewarig gebaarde hij naar de halfgeplukte duif die we samen hadden gekocht. Er was geen eten te verspillen, begreep ik, en toch opende ik de deur op een kiertje. Langs mijn been glipte het poesje naar binnen.

Terwijl ik de duif en een stuk kool kookte, zat het poesje aan mijn voeten naar me te kijken. Ze opende haar mond, maar er kwam geen geluid uit. Mijn vader staarde zwijgend naar zijn zwarte hemel, en het poesje smeekte geluidloos.

‘Ge hebt ‘t zeker binne gelate?’ vroeg hij.

‘Ja, ma ‘t is maar een kleintje.’

‘Er is ni genoeg,’ antwoordde hij, maar omdat hij verder zweeg, liet ik het poesje rond mijn benen flodderen. Andere poezen waren schichtig en spurten al weg als ze me zagen naderen, maar dit kleintje duwde haar kopje tegen mijn enkels. Alsof ze wist dat mijn vader zat te luisteren, opende ze haar mondje zonder te miauwen. Ik hield mijn vinger voor mijn lippen en aaide haar. Wanneer mijn vader en ik aan de tafel zaten, sprong het poesje op mijn schoot. Haar nagels prikten in mijn benen. Ik klemde mijn lippen op elkaar en deelde stukjes duif met haar, de kool at ik zelf op. Vader legde zijn lepel neer en hield zijn hoofd schuin. Toen ik kleiner was, had hij me wijsgemaakt dat hij kon zien met zijn oor, en dat hij

daarom zijn hoofd soms schuin hield. Ik had het een afschuwelijke gedachte gevonden, en ik was er snel achter gekomen dat het een leugen was, want ik kon vieze gezichten trekken naar zijn oren zonder dat hij er iets van zei.

Net wanneer hij zijn hoofd draaide, begon het poesje te spinnen. Ik wilde mijn hand voor haar mond houden, maar ze trok zich weg. Vader schudde zijn hoofd en stopte zijn hand in zijn kommetje. Hij viste er een flink stuk duif uit. De poes en ik verstarden. Toen vader het vlees op het tafelblad wierp, krabden de driftige klauwtjes van de poes mijn handen, en zij ging er met de buit vandoor.

Ik gilde van opwinding en bracht mijn vader ermee aan het lachen.

De volgende dag zat het poesje weer op onze drempel. Ze opende haar mondje maar er kwam weer geen geluid uit. Ik noemde haar Silence.

Ons onderkomen was een van de vervallen huisjes in de Blauwputgang. We aten en sliepen in een schemerig kamertje waarin een tafel met dun geknaagde poten stond en twee stoelen die ook kraakten als er niemand op zat. Verder lagen er twee strozakken weinig uitnodigend op onze vermoeide lichamen te wachten.

Naast en rechtover ons leefden families met naaisters van vier en jongens van zeven die bij de brouwers of leerlooiers werden opgeleid. De smalle gang waarin we allemaal dagelijks thuishkwamen, was glad onder mijn voeten door de uitwerpselen en de rotte kool.

's Nachts werd het stiller, maar nooit helemaal. Als de kinderen eindelijk zwegen, begon de trillende stem van mijn vader: 'Lili...' maar Lili kwam hem nimmer troosten. Alleen ik lag daar, ineengekruld op mijn matras. Om hem niet te horen, trok ik mijn deken over mijn hoofd. Als ik goed luisterde, hoorde ik de kakkerlakken en vlooiën krioelen onder mijn gewicht.

Elke nacht, voordat ik de slaap kon vatten, kwam mijn moeder ons huisje binnen. Ze werd omringd door wit licht zoals de Madonna van Sint-Pieter, maar zij droeg een witte *robe à la française* met kanten boordjes. Haar blonde haren

krulden tot op haar heupen en ze had een blik die vertelde dat alles goed was. Ze boog zich over mijn vader en legde haar armen om hem heen terwijl ze een slaaplied zong. Het suste hem en hij werd stil.

‘Droom zacht, Louisje,’ fluisterde ze tegen mij en ze legde een warme hand op mijn hoofd. Als in een betovering viel ik in slaap, en zag haar in mijn dromen weer.

Mijn vader had grote, ruwe handen. Soms legde hij zijn hand voor mijn ogen, en dan bedekte hij mijn gezicht tot aan mijn mond. We liepen zo, samen blind, door ons huisje. Zoals altijd mocht ik leiden. Ik liet ons tegen de tafel botsen en we giechelden, tegen de muur en we lachten. We struikelden over een strozak en ik liet me erop vallen. Hij knielde in de stofwolk die ik had laten opwaaien, en kriebelde me in mijn zij. Het was bij zulke spelletjes dat ik zijn vreugde zag, en wist dat hij die echt voelde. Dit waren niet de geruststellende glimlachjes die volwassenen aan kinderen schenken, want zijn borst ging op en neer van het lachen en hij kreeg er een blos van op zijn wangen. Wat hij niet wist, was dat ik door de spleetjes tussen zijn vingers had gegluurd. Wanneer mijn vader lachte, hield hij van mij. Ik hield ervan dat hij van mij hield.

Elk jaar, wanneer de eerste herfstbladeren verkleurden, beschreef ik ze voor hem. Als ik hem vertelde over het eerste rode blad, kreeg ik mijn cadeau. Het betrof telkens een nieuwe tenue waarvoor hij stiekem had gespaard. Ondanks de kleurloze stof waar soms gaten in zaten, trok ik hem ieder najaar trots om mijn tengere lichaam. Ik draaide dan rond en rond zodat de stof onder mijn middel opwelde en ik me kon inbeelden dat ik een echte japon droeg. Een japon met wijde rokken en felle kleuren, geborduurd en afgezet met het fijnste kant, een weelderige *jabot* en lange *engageantes*.

Vader vroeg of de stof zacht genoeg was, en ik loog dat het de zachtste stof was. Hij vroeg welke kleur hij had en ik zei dat hij rood was of groen, soms geel. Dan maakten we een wandeling door Loven, zomaar, zij aan zij met mijn hand op zijn gebogen arm, en hij luisterde gespannen naar mijn stem die de richting wees. We wandelden als monsieur en madame,

zoals de andere *messieurs* en *mesdames* die met hun schoonste kleren over de straten paradeerden en nonsens vertelden.

Als valse beloftes een beurs vullen, verliest de dreiging van het vagevuur plots zijn gewicht. Toch voor de kwakzalvers die vanuit de wereld buiten de stadsmuren kwamen aangereden op karren vol aftreksels en zalven. Ze maakten er een gewoonte van om zich op te stellen op de Groote Markt, onder het afkeurende oog van Sint-Pieter. Daar wonnen hun vreemde accenten telkens aan goedgelovige aandacht. Om de illusie van wijsheid te wekken, leerden ze op voorhand Latijnse woorden van buiten, die ze dan met overdreven nadruk in hun betoog verwerkten. Nog voordat de dauw was verdampt, drumde er telkens een kleine menigte rond de kar.

In hun schaduw ergerde mijn vader zich aan de stuivers die ons voorbij gingen en bij hen werden omgeruild voor middeltjes waarvan de oorsprong akelig geheim bleef. De stille aanwezigheid van mijn vader bracht vaak een monoloog over blindheid teweeg, wat mijn vader deed verstijven en de ader langs zijn oog liet kloppen.

‘... en als den duvel aan ons ogen krabt, dan verjagen wij zijn klauwen met *Canis Lupus Merda*, en hij zal ons zicht gerust laten, en wij zullen weer kunnen zien!’

Daarop werd een flesje in de lucht gehouden, waarin een bruinig goedje prijkte dat verdween in de jaszak van een wanhopige slechtziende.

Op een herfstdag stopte mijn vader genoeg munten in mijn hand waarmee we een week bonen hadden kunnen kopen. Op mijn twijfel reageerde hij met een zucht die me vertelde dat hij de onzinnigheid ervan voor één keer zonder tegenwerking wilde ontkennen. Zijn verlangen naar het licht was de kans op teleurstelling waard.

De man op de kar glimlachte toen hij me zag aankomen met een gesloten vuist. Hij rommelde in een brede zak en reikte me een flesje aan zonder op mijn verzoek te wachten.

‘*Canis Lupus Merda*,’ citeerde ik hem, maar hij lachte alleen maar en hield zijn hand uit, waarin ik vaders munten legde zonder zijn blik los te laten.

‘*Canis Lupus Merda*,’ stelde hij mij gerust.

Pas 's avonds, wanneer mijn vader in het donker op zijn stoel zat, haalde hij het kleine flesje tevoorschijn en trok hij het dopje eraf. Met beide handen hield hij het vast, en hij rook eraan. Zijn mondhoeken trilden en zachtjes prevelde hij het Onze Vader. Dan liet hij twee druppels van het stinkende mengsel op zijn ogen vallen, de rest goot hij gulzig in zijn keel.

De dagen die daarop volgden, moest ik twee keer per dag de po leeggieten met mijn halsdoek voor mijn neus. Met vaders ogen gebeurde niets.

Er waren dagen waarop mijn vader niet sprak. Hij ontwaakte met het fluiten van de vogels en lag roerloos op zijn matras met zijn witte ogen open en Silence in een bolletje tegen zijn zij.

Als hij mij hoorde opstaan, deed hij hetzelfde en brachten we de dag zonder woorden door. Op de markt en bij de kerk riep ik om aalmoezen, terwijl mijn vader op zijn knieën zat met lijdzame rimpels rond zijn mond en zijn armen lusteloos langs zijn lichaam. Naarmate ik ouder werd, legden de stille dagen ook mij het zwijgen op. Dan zaten we van zonsopgang tot zonsondergang naast elkaar, allebei zinloos alleen, allebei zinloos bestaand. 's Avonds, wanneer ik zijn hand nam om hem naar huis te leiden, trok hij zich terug. Hij kwam dan pas laat in de nacht thuis, vergezeld door een vrouw waarvan ik enkel haar kleurrijke rokken in het maanlicht ontwaarde. Zij legde mijn dronken vader te slapen en vertrok meteen daarna. Haar parfum ademde ik nog de hele nacht.

Van de weinig zinnige dingen die tussen ons werden gezegd, blijft er één oprecht verwijt nagalmen in mijn herinnering: 'Als ge maar ne zoon waart.'

Mijn vader liet een boer die door de wind in mijn gezicht werd geblazen. Bier. Hij wankelde op zijn knieën en leunde tegen mij aan.

'Als ge verdomme ne zoon waart!'

Zijn spuug kleefde aan mijn schouder en in mijn haren. Hij rochelde en rechtte zijn rug, maar viel erbij voorover.

'God zegene u, madame,' ik maakte een kleine buiging naar de vrouw die ons een oord toesmeet.

‘Louise,’ fluisterde hij met zijn vochtige lippen tegen mijn oor, ‘vake ziet u gaarne.’ Ik duwde hem van me af en stond op. Hij sloeg tegen de grond achter me, maar ik stak de Volksplaats over zonder om te kijken.

In mijn beurs zaten drie munten die me naar het einde van de wereld moesten brengen. Vastberaden stapte ik naar nergens. In mijn hoofd broedden wilde plannen over reizen, maar mijn verbeelding reikte niet verder dan de stadsmuur. Ik dacht aan de beestenmarkt waar regelmatig paardenkarren stonden die met passagiers de stadspoorten uitreden. Mijn voeten gingen niet snel genoeg vooruit en mijn knieën voelden alsof ze elk moment konden doorzakken. Zijn dwaze beschuldigingen galmden in mijn hoofd als een preek in de kerk. Diep in mij groeiden de tranen maar ik hield ze gevangen. Ik zou niet rennen en ik zou niet huilen. Ik zou gewoon gaan. Tijdens het stappen dwong ik mezelf te denken aan de keren dat hij in mijn beurs had gegrabbeld om later naar bier te stinken en vuile woorden te spreken. En aan de keren dat hij aan mijn haren had geroken en aan mijn gezicht had gevoeld terwijl hij ‘Lili’ fluisterde. ‘Lili, Lili, Lili’ en ik had gezwegen omdat ik dacht dat ik hem gelukkig maakte door even Lili voor hem te zijn. En de avonden na de stille dagen dat ik alle klokslagen had geteld in onze deuropening, me afvragend of hij in een verkeerde straat naar ons huis liep te zoeken. Luisterend, of ik hem misschien mijn naam hoorde roepen.

Met een mist voor mijn ogen stapte ik over de patattenmarkt. Ik botste tegen mensen en stampte een kip opzij. Mensen bewogen zich dichter en dichter bij elkaar. Op de Groote Markt verzamelden mannen, vrouwen en kinderen rond een huifkar. Tussen het geroep van scheldwoorden en weesgegroetjes hoorde ik om de paar tellen een geklets, gevolgd door een schreeuw. Ik wurmde me tussen de benen en de ellebogen tot vooraan. Op de kar stond een jonge vrouw. Haar gezicht en ogen zagen rood en om haar hals spande een ijzeren halsband met een ketting die naar de hand van de pastoor leidde. Haar japon was opengescheurd, en om de paar tellen werd haar ontblootte rug geteisterd door de slagen van een roede. Ze had zich bezondigd aan de vleselijke lusten, verkondigde de pastoor, en zij had daarbij onschuldige

mannen verleid. Ze moest bestraft worden onder het oog van het volk, want alleen de vernedering kon haar bevrijden van haar zonden. Hij zou haar dichterbij God brengen, als ze maar bereid was ervoor te lijden.

De vrouw gaf de pogingen om haar lichaam te verbergen op, en haar japon zakte naar beneden. De mannen joelden en de vrouwen spuugden. Dunne straaltjes bloed liepen van haar zij op haar rokken. Ik kende ze, de rokken. In het maanlicht had ik ze eerder gezien, en ik kon raden naar de geur van haar parfum.

Bij elke slag klemde ze haar tanden harder op elkaar, en ze wendde haar hoofd af van de passieve gezichten. Tussen de plooiën van haar rokken viel haar beurs naar beneden. Munten rolden over de planken van de kar. Ik duwde de omstanders voor mij weg en kroop met een paar andere op de kar die wiebelde onder het ongelijk verdeelde gewicht. De hoer stampte naar de grabbelende handen, maar de mijne waren te vlug. Ik keek naar haar op en zag de wanhoop in haar ogen. Een kind beet in mijn vingers waaronder ik de munten klemde. Ik duwde de jongen van de kar en sprong er zelf af. Achter mij ging het gescheld door, maar ik was tevreden met mijn buit. Nu hoefde ik zeker twee dagen mijn hand niet op te houden.

Heerlijk verzadigd met een half brood en warme melk in mijn buik, zwierf ik tot de schemering door de stad. In de laatste restjes licht schuimden bedelaars de Volksplaats af naar verloren stuivers of iets eetbaars.

Tegen een gevel aan de overkant van de plaats stond een man rechtop met zijn hoofd trots opgeheven naar de kouder wordende lucht. Naarmate ik dichterbij kwam, draaide hij zijn hoofd naar me. Hij luisterde naar mijn pas totdat ik vlak bij hem stond. Zijn hoofd zag rood, paars bijna, en zijn wangen waren vochtig. Ik legde mijn hand in zijn handpalm en hij sloot zijn vingers er omheen. Hij kneep erin en zuchtte opgelucht, alsof hij de hele tijd in het niets naar mijn hand had staan tasten.

Ik keek naar het bier dat in zijn snor kleefde en draaide me om. Mijn voetsporen, verpletterd door de zijne, naar huis.

Soms viel mijn vader door de mand. Dan betrapte ik hem erop dat hij dieper nadacht dan dat hij liet blijken. Alsof hij plots vergat dat hij niet meer de man was die hij ooit was geweest: een man waarover nooit werd gesproken, maar die eens in hem had geleefd. Zulke momenten kwamen voor als hij werd overweldigd door onmacht, zodat hij niet anders kon dan kracht putten uit oude wijsheden, om ze daarna, als de kalmte was wedergekeerd, weer veilig op te bergen om al te veel confrontatie te voorkomen.

Op zo'n dag trok ik met tegenzin mijn grijze kleren aan en bond ik mijn rommelige haren onder een hoofddoek. Onderweg naar de Groote Markt zag ik Thomas naderen, de leerjongen die me altijd plots verlegen maakte, en ik kneep gauw in mijn wangen om ze kleur te geven. In het voorbijgaan kneep hij zijn neus dicht en keken zijn vrienden me lachend na.

In een opwelling die eigen is aan elfjarige meisjes, vroeg ik mijn vader om geld voor een haarborstel. Toen hij die weigerde, voer ik tegen hem uit. Of hij er enig idee van had hoe beschamend het was om er altijd zo slordig bij te lopen, en dan nog constant een vader te moeten meezeulen waarvan niets mocht. Meteen kreeg ik spijt van mijn woorden en welden de tranen op omdat ik zijn vernedering niet meer kon terugnemen.

Maar mijn vader hield zijn schouders recht en wachtte totdat mijn ademhaling rustiger werd. Dan zei hij: 'Denkt u is in, Wiske, da ge hier alleen waart. Zonder ander mense, zout ge geen nut hebbe voor uw geld en zout ge pas zien wat echt telt. Daar moet ge maar aan denken als ge u zo schaamt: dat 't alleen in de waanzin van de wereld bestaat, die wijle zo gewoon zijn. Denkt u is in dat ge vrij waart van uw drang naar zo'n prullen, ge zout zo ongelukkig nog ni zijn. Denkt is, Wiske, da ge vrij waart van uw liefkes, hoe ge d'eruit ziet zout u ni kunne schelen. En denkt is, duiveke, dat ge vrij waart van uwen trots. Ge zout begot zo beschaamd ni zijn. 't Goeie, Wiske, bestaat in alles wat er u van nut is. Al de rest zijn fantasiekes van de mense, en hoe vrijer ge daarvan zijt, hoe gelukkiger ge zult zijn.'

Pas 's avonds, als de waanzinnige wereld ver weg leek achter ons gesloten deurtje, kroop ik dicht tegen hem aan. Hij legde een grote, warme hand op mijn hoofd, en ik luisterde naar het troostende kloppen van zijn hart, dat altijd gelijk had.

En pas nu, zoveel jaren later, begrijp ik wat hij me probeerde te vertellen.

De muren die mijn vader en ik rond ons hadden gebouwd, brokkelden met de jaren af. De dochter die hem van huis naar plein leidde, kon haar groeiende lichaam niet bedwingen. Gauw reikten onze hoofden tot dezelfde hoogte, en sloop de dreiging van mijn vertrek langs elke kier ons huisje binnen. Meisjes van mijn leeftijd gingen in de leer of kregen een verloofde toegekend, en elke keer wanneer mijn vader mijn hand greep, was ik bang dat hij mijn toekomst zou erkennen. Zijn opzettelijke zwijgen vertelde me echter dat we ervoor kozen om samen te blijven, waardoor ik mezelf ontkende en me vijandig opstelde tegenover iedereen die me bij mijn vader weg wilde halen. Zo zat de man van een naaister uit de Bakeleyn op een dag tegenover mijn vader, op mijn stoel. Zijn hoed lag op het tafelblad en hij prutste eraan. Hij staarde naar onze strozakken en de volle po die in een hoek stond te stinken. Zulk gebrek aan fatsoen had hij blijkbaar niet verwacht toen hij jaar na jaar had gewacht tot de eerste tekenen van vrouwelijkheid me begonnen te verraden. Een oventje om kleinzonen in te bakken, zag hij in mij. Eentje dat niet alleen voor zichzelf, maar ook voor haar arme vader kon zorgen, moest toch een sterke zijn. Eén die hard kon werken bovendien, eens de zonen gaar waren.

Ik schraapte mijn keel en ontmoette zijn blik die meteen afdwaalde naar mijn halsdoek en lager, en nog lager. Sommige mannen doen geen moeite om hun gebrek aan fatsoen te verbergen. Je zou denken dat dat de ergste zijn, maar tenminste zijn ze recht door zee. Met mijn hand op zijn schouder stond ik naast mijn vader. Opnieuw schraapte ik mijn keel opdat de man naar me zou opkijken. Dat gebeurde niet. Hij zei alsof het al was beslist: 'U denkt er dus over na?'

Daarmee maakte hij er misbruik van dat mijn vader zijn zoon nooit had gezien. Een puisterig ventje met een

achterlijk zwakke blik in zijn ogen. Een jongetje dat me nooit een goedemorgen gunde bij het voorbijlopen, met een vader die zijn teleurstelling verborg achter plannen om gauw sterkere kleinzonen in te schakelen.

Vader opende zijn mond om te spreken, maar ik was hem voor: 'Ik trouw ni met uwe zoon.'

Nu keek de man me recht in de ogen, alsof hij me voor het eerst opmerkte. 'Uw vader beslist daarover.'

Na een ongemakkelijk zwijgen, vervolgde hij: 'Mijn vrouw zou uw...'

'Uw vrouw kan mij niks, 'k heb nog nooit een naald vastgehad.'

De man lachte vol ongeloof en keek van mij naar mijn vader die volhardend zweeg. Ik deed mijn best om van mijn gelaat een gevoelloos masker te maken zoals de witte gezichten onder de krulpruiken. Het werkte, want de man zette zijn hoed op en liep naar de deur.

'U denkt er dus over na,' bevestigde hij waarbij hij mijn vader aankeek, maar wat mijn vader zag, was de duisternis, en wat hij voelde, was mijn vaste greep op zijn schouder. De man vertrok en liet de deur openstaan zodat we hem nog konden terugroepen. Ik keek hem na totdat hij om de hoek was verdwenen, en sloot de deur.

Op een nacht na een koude dag vol teleurstellingen in onze beurs, luisterde ik niet naar zijn stem. In de plaats daarvan viel ik in slaap en droomde ik over de blonde vrouw die mijn vader in haar armen nam en net zo lang wiegde tot hij tot rust kwam. Met een glimlach ontwaakte ik. De slaap had me lang niet meer zo intens bezocht. Ik rekte me uit, maar een knagend gevoel maakte mijn hart onrustig. Silence had vannacht tegen mij geslapen. Buiten floten vogels, er passeerden rammelende karren, klokken luidden en kinderen gilden. De dag was begonnen. Ik gaf mijn vader een duw, maar hij verroerde zich niet. Hij ronkte niet, hij zuchtte niet, hij fluisterde niet. Hij lag op zijn zij met zijn rug naar me toe. Na een tweede duw bewoog hij nog niet.

'Vake?'

Ik boog me over hem en trok mijn hand terug van zijn arm. Zijn ogen waren halfopen, het witte vlies pulde lichtjes uit. Er was iets aan zijn gezichtsuitdrukking dat mij vertelde dat er niemand in dit lichaam huisde. Het was leeg. Opgebruikt. Onder zijn dunne huid sluimerde de dood. Ik kon hem ruiken.

Het was zover. Hij had erop gewacht, en eindelijk was het zover.

Met mij gebeurde er niets. Van zijn ogen was ik geschrokken, maar er kwam geen verdriet. Omdat mensen vaak huilen om een sterfgeval, forceerde ik tranen. Mijn wangen bleven droog, dus besloot ik niet te huilen. Ik trok het deken tot tegen zijn kin en even, heel even, dacht ik hem stilletjes te horen snurken. Met mijn hoofd op zijn schouder die zijn warmte begon te verliezen, fluisterde ik: 'Ik heb u horen ronke, vake, ik heb u gehoord. Slaapwel, vake.'

Om hem te sussen, zong ik het slaaplied dat hij lang geleden voor mij had verzonnen.

'Mmm... mmm...

Sluit uw ogen, ga maar slape,
anders blijft ge gape.

Kom maar dicht, houdt u warm,
pakt uzelf goed vast.

Morgen 's ver, ge moogt nu drome,
proeft uw zoete slaap.

Mmm... mmm...'

Toen mijn stem wegstierf, trok ik de munt met de letter L van zijn mantel. De glans van de bedelaarsmunt was al lang vergaan, maar de L voelde vertrouwd onder mijn vingers. Samen met de munten uit zijn geldzakje en zijn spaarcenten uit zijn binnenzak, stak ik de L in mijn beurs die ik met een dubbele knoop om mijn middel bond. Ik trok mijn schoenen aan, schikte mijn tenue en leidde Silence mee naar buiten. Dan trok ik de deur achter me dicht.

Het slijk plakte tussen mijn tenen. De avondklok had al even geluid, doch ik dwaalde nog door de straatjes van de stad. De laatste kaarsen werden gedoofd achter besmeurde ramen.

Mijn beurs was leeg. Met onze laatste munten had ik brood en melk gekocht, en mijn schoenen waren een impulsieve ruil geweest voor kaas en bier. Ik veegde een vette haarlok uit mijn gezicht en liet mijn hand op mijn hoofd rusten alsof dat het bonzen zou verzachten. Ik moest drinken. Dringend. Eender wat. Uit de donkerte doemde een gestalte op. Een halfllege fles brandewijn bungelde in zijn hand.

Op zere voeten hinkte ik naar hem toe. 'Meneer? Eén slokje... als 't u belieft?'

Hij duwde mij opzij en hompelde verder. Ik volgde hem totdat hij stopte.

'Meneer?' mijn stem klonk hees. Ik strekte mijn arm naar de fles. Zijn zwijgen maakte me bang. Zijn ogen lagen verscholen in de schaduwen van zijn zware wenkbrauwen, maar ik herinner me vooral zijn geur. Een mengeling van alcohol en zweet. Later zou dezelfde walm nazinderen in het spoor van anderen, en zou ik mijn adem inhouden totdat het vervloog.

Heel even wilde ik de andere kant opkijken en wegstappen alsof ik hem nooit had aangesproken, maar de dorst won het van elke andere zorg. Ik bleef hem gewoon aanstaren.

'Draait u om, maske.'

Ik had het eerder zien gebeuren, bij meisjes met roze wangen en fleurige kleren. Ze leken er weinig last van te hebben, want ze bleven het maar doen voor een handje koper. Dat is een hele dag bedelen op enkele ogenblikken verdiend.

Voor deze ene keer dan. En morgen, als mijn buik rond en tevreden zou zijn, zou ik een plan bedenken voor mezelf. Alles behalve dit doelloze slenteren met hoofdpijn van de dorst.

Deze ene keer dan, beloofde ik mezelf voordat ik mijn gedachten verstomde en me naar de muur draaide. Hij duwde mijn schouders ertegen. Het geluid van de fles die op de grond werd gezet, weergalmde kalmpjes door de straat. De kou sneed in mijn billen toen mijn rokken omhoog werden getrokken.

Het zou snel voorbij zijn.

Het zou geen pijn doen.

Maar hij scheurde mijn binnenste en stootte mijn hoofd tegen de muur. Ik perste mijn lippen op elkaar en probeerde hem niet te horen. Ik voelde hoe hij zwol, tot hij overal in mijn onderbuik leek te wroeten. Mijn lichaam verstootte hem, maar ik verdroeg het. Elke pijnscheut, elke walm, elke kreun en elke aanraking. In zijn broekzak rammelden zijn munten, maar omdat hij zo wild bewoog, kon ik ze niet grijpen.

Ik had gelijk wat de duur betrof. Wanneer hij zich terugtrok en me kleverig liet staan, worstelde de gène zich naar boven. De man waggelde weg, nog voordat hij zijn broek helemaal had dichtgeknoopt. De fles liet hij staan.

De brandewijn deed zijn naam eer aan. Ik had de fles nog niet laten zakken of de man kwam alweer opdagen. Mijn vingers klemden zich om de fles. Hij tastte in zijn zakken, en een schelling rolde heerlijk rinkelend tot bij mijn voeten. Bij de gedachte aan een nieuw paar schoenen verscheen er een onzekere glimlach om mijn gebarsten lippen.

Nu luister ik naar het gekras van mijn veer die het verhaal vertelt van een meisje dat door dezelfde ogen keek als de mijne. Ze had dezelfde handen, dezelfde haren. Op haar knie zat hetzelfde litteken van toen ze lopend langs het water was gevallen, en in haar hoofd huisden dezelfde herinneringen. En toch, nu ze haar masker losknoopt en ze mij vermoeid vanuit de spiegel bekijkt, is ze als een dochter die ik jaren geleden verloor. Haar ogen kijken nu misschien door een waas, en haar ervaring heeft aan haar jeugdigheid gevreten, maar met elk geschreven woord komt ze een stapje dichterbij zichzelf, eindelijk, thuis.

Aan de bomen was het eerste blad rood gekleurd. Ik was dertien jaar geworden, en zou zelf aan een nieuw tenue zien te komen.

Hoofdstuk 1

Winter 1747 - 1748

De eerste sneeuwvlokjes dwarrelden door de stad en losten op in de modder. Schuilend onder een portiek bespiedde ik de voorbijgangers. Een dame wandelde aan de arm van haar man, ze droeg een donkergroene mantel die aan de mouwen was afgezet met de huid van een dood dier. Haar voeten wankelden op zolen die een vingerlengte boven het straatvuil uittorenden. Ik keek neer op de nieuwe schoenen die ik voor mezelf had gekocht. Het leer was doorweekt. Wanneer ik mijn tenen bewoog, kon ik het resterende regenwater horen klotsen.

De klok sloeg acht keer. Aan de overkant van de straat holde een jongeman, waarschijnlijk onderweg naar een haardvuur en droge kleren. Ik trok mijn knieën tegen mijn borst. Hopelijk kon ik hier blijven zitten totdat de lucht opklaarde. Een andere schuilplaats was uitgesloten, geen plek in de buurt zou me droog houden en me tegelijk zo'n zicht bieden op de ingangspoorten van de Sint-Kwintenskerk.

Er zat geen enkele bedelaar bij de poort. Het was weer om ziek van te worden. De wind keerde en blies witte vlekjes op mijn rok, die verdwenen voordat ik ze kon wegslaan. Ze lieten vochtige plekken achter. Stilaan werd de straat verlaten. Een verschrompeld vrouwtje haastte zich nog naar de kerkpoorten en sloot ze achter zich.

Het is te koud, dacht ik, daarom komt hij niet. Maar mijn vader had niet meer geademd; zijn warmte was al uit zijn lichaam getrokken voordat ik was ontwaakt. Waarom bleef ik dan overwegen wat er met hem gebeurd zou zijn als hij toch nog was wakker geworden? Ik kreeg het beeld niet uit mijn hoofd van mijn vader die wakker werd, op zijn dochter riep en naar haar tastte, maar ze was van hem weggegaan. Stel dat hij pas na haar vertrek was gestorven? Hoe ongerust zou hij zijn geweest over zijn kleine meid? Ze was vertrokken zonder achterom te kijken, zonder terug te keren. Ze had hem beroofd.

Ze had zijn bedelaarsmunt van zijn mantel getrokken en hem aan de hongerdood overgelaten. Haar eigen vader.

Ik schudde mijn hoofd, nee, hij al dood was geweest. Hij was er gewoon niet meer, dus het had geen zin om op de plaatsen te blijven rondhangen waar hij met me was geweest. Ik zou hem nooit weerzien. Hij was dood.

De klok sloeg negen keer. Het klappertanden bezorgde me hoofdpijn en mijn vingertoppen waren gevoelloos geworden. Een groepje kloosterlingen wandelde zwijgend voorbij en verdween achter de kerkpoorten. Hier en daar flikkerde licht door een raampje. Een gelig schijnsel ontsnapte uit het bidplaatsje aan de overkant van de straat. Met de warmte van de kaarsjes in het vizier stak ik de straat over.

De kapel lag er verlaten bij. Enkele tientallen kaarsen lichtten een kruisbeeld op omgeven door verdroogde bloemen. Twee zielige gezichten staarden me levenloos aan. Ik maakte een vluchtig kruisteken in de hoop dat ze tevreden zouden wegstijgen. Dat deden ze niet. Moest ik nu bidden? Ik sloeg mijn handen in elkaar en boog mijn hoofd. Hoefde ik mijn ogen te sluiten? Ik prevelde enkele dankuwels en sloeg nog een kruisje. Mijn wangen en handen tintelden. Ik beeldde me in hoe een warme gloed mijn lichaam als een deken bedekte. Mijn armen zakten naar beneden, en mijn handen lieten elkaar los uit de verwrongen greep.

Ik opende mijn ogen, de heiligen keken me nog even triest aan. Aan Jezus' bebloede voeten lag een houten doos met een gleufje en een papiertje erboven.

'Voor de armen,' moest er hebben gestaan.

Ik diepte een koperen munt op uit mijn beurs en stopte hem in het doosje. Zodra mijn munt op de anderen klingelde, wriemelde ik mijn vingers door het gleufje, maar ze waren te groot om erin te kunnen. Waarom had ik zomaar aangenomen dat het doosje leeg zou zijn? Dit moest mijn bijdrage zijn aan een of andere stakker, niet de zoveelste munt op een hoop voor een vele grotere hoop mensen. Nooit was er iemand met de inhoud van een houten doosje op onze deur in de Blauwputgang komen kloppen. Het geld behoorde godverdomme aan mij toe.

'Voor Louise.'

In een ongeduldige opwelling gooide ik het doosje aan stukken. Stuivers en schellingen rolden over de heilige vloer. Met stijve vingers raapte ik ze op en stak ze in mijn beurs. Wanneer ik er geen meer kon vinden, keek ik op naar moeder en zoon. Ze keken gekweld. Laat ze dan maar de rest van hun bestaan ongelukkig zijn, dacht ik, en ik haastte me door de kou naar de kroeg voor een warme hap en, nu er genoeg in mijn beurs zat, een nieuwe mantel die de wind niet zo door liet.

Later die middag genoot ik van een mok warme melk bij het haardvuur van Het Paradijs. Robbe, de waard, wenkte me. Ik nam mijn mok mee naar zijn tafeltje in een donkere hoek van de kroeg, waar hij enkel zat met belangrijke mensen. De speelkaarten die over het tafelblad verspreid lagen, veegde hij weg. Ze kletterden over de vloer.

Ik zat met mijn rug naar de kroeg, zodat Robbe over mijn schouders het groepje mannen kon bespieden aan de toog. Hij boog over de tafel en bracht zijn puisterige gezicht vlakbij me. Als een van zijn witte zweertjes nu zou openspringen, zou de pus mijn wang raken. Ik leunde achteruit en hield mijn melk op mijn schoot. Zijn ogen glinsterden, wat betekende dat hij iets wilde waarvan hij zeker was dat hij het zou krijgen.

‘Lou...’ begon hij, ‘gisterenavond heb ‘k twee klante gehad die naar u vroege.’ Hij wachtte even en ging door: ‘Vorige week waren ‘t er zes!’

Ik keek langs hem en probeerde niet te denken aan zijn zweren.

‘Ze willen u allemaal zelf nekeer probere. Ge zijt berucht, Lou, de venten horen van u!’

Zijn rattenoojes verraadden ongeduld. Om zijn opdringerige blik te ontwijken, nipte ik van mijn warme melk. Bij het zien van de witte brij kreeg ik een krop in mijn keel en ik schoof de mok terzijde. ‘Wablieft?’

‘Een kamer. Voor u alleen. Denkt er is over, Louiseke, geen koude nachten nimeer, gene honger... Ze gaan voor u in de rij staan, ‘k beloof ‘t u. Ik zet u in ‘t boekske!’

Hij staarde naar een denkbeeldig blad boven mijn hoofd en verkondigde:

‘Louise, vijftien jaar.

Bezit elke kunst die uw fantasie vereist.

Een waarlijk paradijs.'

'Hoeveel wilt gij d' ervan?'

'Ieder ne schelling per klant.'

Ik behoefde er niet over na te denken. Buiten viel de sneeuw onophoudend uit de wolken. Enkele nachten voordien had de wind me een nauw steegje in gejaagd. Tot mijn opluchting had ik tegen een gevel een hoopje dekens gevonden en met verkleumde handen had ik ze willen grijpen. Zodra ik de hoek van een deken had verschoven, was er een grauw lichaampje tevoorschijn gekomen. Een jong gezicht met blauwe lippen had naar boven liggen staren. Ze had haar vingers nog om de dekens geklemd, en tussen haar rokken had haar beursje met bedelgeld gehangen. Ik had de munten eruit gehaald en het deken over haar hoofdje getrokken. Zo zou ik niet eindigen.

Het voorstel van Robbe zou een tijdelijke oplossing kunnen zijn. Mijn beurs zou nooit leeg zijn, elke nacht zou ik een bed hebben om in te slapen en ik zou gemakkelijk twee keer per dag kunnen eten, vlees en al. Toch liet ik me niet meteen meevoeren naar een van Robbe's mufte kamertjes. In de plaats daarvan vroeg ik hem tijd.

'Moet gij daarover nadenke?' vroeg hij verbaasd.

'Ge zijt verdomme verkeerd als ge denkt dat gij den enige zijt die een kamerke voor mij over heeft,' zei ik, 'ik ben berucht, g' hebt 't zelf gehoord.'

'Ma 'k vraag u bijna niks!' riep hij me na.

Ik liet het twee dagen en een nacht duren voordat ik naar Het Paradijs terugkeerde. Het was een foefje dat ik van een ander meisje had gehoord. Nooit meteen toehappen, maar onderhandelen. 'Ge moet pakke wa ge kunt krijsje, ni wa da ze u kome geve,' had ze gezegd terwijl ze haar billen veegde aan de rokken van een gestolen japon.

Op de tweede nacht kwam ik vanuit het duister binnenwaaien. Er zaten hagelbolletjes in mijn haren. De koude had de kleur uit mijn gezicht gestolen, en er zaten donkere kringen rond mijn ogen. Ik hield mijn armen stijf tegen mijn lichaam opdat ze niet zouden rillen.

Vals dronkemansgezag gonsde door mijn hoofd. Iedere stoel werd bezet door een opgedirkte heer die geregeld lachte en zijn glas hief. Hun witte gezichten met rode lippen waren monsterachtig, vooral als het rood op hun tanden plakte. De meeste heren zaten onder scheve pruiken te blozen van hitte en drank. Hier en daar zat er een meisje op hun schoot, of ze frunnikten aan de rokken van een voorbijgaande deerne. Een heer die de trap af kwam, waggelde naar de toeg om de waard te betalen. Een roedel samenzwerende trienen keek misprijzend naar mijn jurkje, als honden die zich machtig voelen in groep. Tref ze alleen aan en ze weten niet waar ze moeten kijken.

Met mijn borst vooruit ging ik bij de trapleuning staan wachten. Overal waar mijn huid was bedekt, jeukte het onder de goedkope stof.

Een man stommelde de trap af. Mompelend stopte hij zijn druiper in zijn broek, waarbij hij zijn evenwicht verloor en over de traptreden tuimelde. Bij het lawaai kwamen enkele hoertjes achter hun deuren tevoorschijn. Ze leunden tegen het wankelende balkonnetje, lachten met de stuntelige man en schudden hun boezems die verborgen zaten achter een weelderige *tâtez-y*. Aan mijn jurkje was geen kant te bespeuren, noch bezat ik de kunst om een lach zo te vervalsen. Als het echt moest, wierp ik gespeeld verlegen glimlachjes, maar verder ging ik niet. Een meisje dat aan haar lichaam moet laten prutsen om de winter te overleven, lacht liever niet. Elke man weet dat, waarom moet er dan nog gedaan worden alsof.

‘Wie we daar hebbe! De rest had u niks beter te bieden, zeker?’ plaagde Robbe.

‘Gaat ge mij naar mijn kamer brenge, zoda we nog iets kunne verdienen deze avond?’

Hij schonk me een tevreden glimlach en knikte in de richting van een gesloten deur bovenaan de trap. Ik sloeg de traptreden over waarvan het hout loszat. De meisjes bij het balkon lieten me voorbij alsof ik er altijd was geweest.

Dit bed en deze muren waren geen vreemden voor me. Drie keren had ik mijn benen hier gespreid, zoals anderen voor mij hadden gedaan en anderen na mij nog zouden doen. Ik kneep in mijn wangen en beet op mijn lippen. Mijn vingers

liet ik gehaast door mijn haren gaan, en daarna opende ik de bovenste knoopjes van mijn halssluiting. Mijn onderbroek trok ik al maar uit om hem tegen viezigheid te beschermen.

*

Ik opende mijn ogen en tuurde de avondschemer in. Beneden klonk het gebazel van onbekende stemmen. Hoe lang was de kroeg al open? Had ik de dag alweer weggeslapen? Dagen waren langzaam overgegaan in een voortdurende duisternis. Ik verlangde naar de zomer. Niet zozeer om de warmte als wel om het licht. De nacht had iets weemoedigs, hij trachtte elke sprankel levenslust die wanhopig in me brandde, te verzwelgen. Bij het ontwaken moest ik mezelf er steeds aan herinneren waarom ik ermee doorging. Op de plankenvloer in mijn kamertje, ongeveer een armlengte bij me vandaan, lag een splinter. Die splinter lag op een bepaalde manier, en wel zo dat de scherpste punt naar me toe wees. Als die splinter er op een dag anders bij lag, zou het verraden dat er iemand onder de plank had gegluurd. Ik schoof het laken opzij en stond op. Bij de plank knielde ik, mompelde ‘flinke jongen’ tegen de splinter en legde hem op het venstertablet. Voorzichtig tilde ik de vloerplank op en haalde mijn geheime beurs eronderuit. Om niet betrapt te worden, legde ik de plank terug waar hij hoorde en sprong ik in bed. Ik trok het laken over mijn hoofd en liet de koperen en zilveren munten op de matras ploffen. Ik stapelde ze om hun waarde te tellen. Een schrijfveer had ik nooit aangeraakt, maar geld tellen kon ik als een kastelein. Gisteren had ik slechts enkele stuivers bij m’n buit kunnen stoppen, de dag daarvoor een dubbele schelling. Dag na dag werd de beurs zwaarder, maar nog steeds hield hij niet genoeg bij elkaar om te kopen wat ik wilde hebben.

De elpenwitte japon werd uitgestald op de hoek van de Kortstraat. De jabot en engageantes waren van Vlaams kantwerk gemaakt. Een patroon van vallende herfstblaadjes was met gouddraad ingeweven, alsof het gebladerte aan je voeten neerdaalde. De naaister zou zich niet hoeven te bekommeren om snitwerk, de japon zou me mooi passen. Hij was lang en smal genoeg, en bovendien was de *décolletage* zo

laag uitgesneden dat de welvingen van mijn borstjes eindelijk zichtbaar zouden zijn. Mijn huidige tuniek zat nogal lomp om me heen geknoopt, zodat ik me schaamde telkens wanneer ik mijn hoofd boog. Ik was een grijze vlek in een wereld van kleuren.

Hoopvol verstopte ik de beurs weer onder de plank en plaatste de splinter in zijn positie. Buiten waren nog enkele marktkramers bezig hun koopwaar op te ruimen. Hier en daar lag nog een stuk groente dat door straathonden werd besnuffeld. Toen er niemand onder mijn raam voorbij wandelde, kieperde ik de inhoud van mijn po naar beneden.

‘Goeiemorgen, Loven.’

Met mijn armen voor mijn buik, zat ik aan een tafeltje in de kroeg. De andere meisjes waren op Robbe’s verzoek bij me komen zitten, en nu zaten we zwijgend tegenover elkaar. Ze waren met z’n drieën en ze knepen hun rode mondjes dicht als een rozet. Mij spraken ze enkel aan als er mannen bij waren, en dan heb ik het over valse woorden, verwrongen als hun witte krullen. Twee van hen hadden onder hun pruik blonde haren die tot aan hun billen reikten als ze ze loskamd. Ze hadden dezelfde grote, blauwe kijkers en op hun neus zaten lichtbruine sproeten die ze vergeefs trachtten te verstoppen onder een laag poeder. Ik vraag me soms af of ze daar nu, jaren later, nog zitten: zij aan zij, met getuiste lippen en een pot bier in hun hand.

Het derde meisje beschouwde zichzelf als hun grote zus, maar ik betwijfel of de blondines iemand anders konden liefhebben dan elkaar. Grote zus keek het liefst door me heen. Dat deed ze toen ze me voor het eerst zag, en dat bleef ze doen. Toen ik mijn eerste pruik droeg, wuifde ze me weg omdat ik haar zicht verpestte, en als ik met het geld dat ik voor de stomme pruik had gekregen, een nieuw jukaatje kocht, morste ze er wijn over. Ik ben ervan overtuigd dat u haar soort wel kent, hij komt spijtig genoeg overal voor en heeft de neiging om van elk gesprek een podium voor zichzelf te knutselen.

Robbe stond zich achter de toog te ergeren aan de kalmte. Slechts een schunnig drietal zat aan een tafeltje bij het venster. Alsof ze geheime manuscripten bespraken, zaten ze

gebogen over een rommelige hoop papieren. Ik hield mijn adem in om de aankomende kramp te onderdrukken.

‘Louise?’ vroeg Robbe.

Ik had geen zin in praten, dus stond ik op en nam nog twee slokken brandewijn. Gevolgd door één van de zusjes trok ik de straat op, waar we elk een andere weg insloegen. Koude windstoten deden mijn haren wapperen. Met mijn hand tegen mijn buik vluchtte ik de smallere straatjes in, op jacht naar dolende zielen.

In de Legestraat kwam de zure bierlucht van een student me al tegemoet. ‘Meneer?’

Wankelend probeerde hij me aan te kijken.

‘k Heb honger, meneer. ‘k heb gehoord da ze goeikope soep hebben in ‘t Paradijs. Zou u alstublieft efkes wille meegaan, meneer? Ge kunt zeggen da ge mijn broer zijt en...’

Hij greep me bij mijn arm en trok me de Broeckstraat in.

‘Ma meneer, ‘t Paradijs is naar daar!’ protesteerde ik. De jongeman duwde me tegen de muur en trok mijn rokken op. Om hem in de waan te laten wriemelde ik wat tegen, tegelijk zorgde ik ervoor dat hij me nog net kon nemen. Na enkele flauwe stoten slaakte hij al een kreetje, waarna hij zich terugtrok. Ik had mijn rokken nog niet helemaal herschikt, toen hij vloekte.

‘Jezus Christus!’

Met een bleek gezicht staarde hij naar zijn piemel. De plotse kriebel van paniek wervelde in mijn buik bij het zien van de donkere vlekken op het slappe slurfje.

‘O, verdomme!’

Ik sloeg mijn handen voor mijn gezicht en kneep mijn ogen dicht totdat ze prikten.

Hij wierp schichtige blikken om zich heen: ‘Shht! Ik dacht da gij...’

‘Nee!’ huilde ik, ‘k had alleen honger!’

‘Verdomme!’ Hij tastte in zijn zakken en haalde een dubbele schelling tevoorschijn. ‘Hier...’

Alsof ik nooit eerder een muntstuk had gezien, nam ik het snikkend van hem aan. De student gromde wat en stopte

me een extra schelling toe, waarna hij haastig wegliep. Zodra hij de hoek omsloeg, veegde ik mijn tranen weg.

‘Dommerik’, lachte ik.

‘Wa zijt gij aan ‘t doen?’

Ik stond op en liet mijn rokken over mijn benen vallen. Bij de deur stond een van de zusjes met engelenhaar me te bespieden. Ze keek neer op de po die nog tussen mijn benen stond. Ik gaf hem een duw met mijn voet en met veel lawaai schoof hij onder het bed.

Nadat ze de donkere vlekken op mijn rokken vol afkeer begluurd had, stootte ze op mijn blik die haar verzocht te vertrekken. Dat deed ze en ze nam haar pruilmondje met zich mee.

Mijn bloedingen hielden enkele nachten aan, en stopten zo plots als ze waren begonnen. Meer dan een paar buikkrampen hield ik er niet van over. De pijnen waren begonnen bij een nieuwe maan, alsof god me wilde straffen voor de tijd die komen zou. Trouwens ben ik me er heus van bewust dat het woord ‘god’ met een hoofdletter geacht wordt te schrijven, maar ik heb er na behoorlijke overwegingen voor gekozen om die regel niet na te leven.

Sinds die eerste bloeding controleerde ik iedere avond of mijn onderbroek proper was. Bij de eerste druppels legde ik er voortaan een doek in, die ik nu en dan omplooid en uitwaste als de periode voorbij was.

De meeste mannen merkten het niet eens op. Als dat toch het geval was, bood ik hun een vochtig wasdoekje aan dat door sommigen met een grijns werd weggewuifd. Ach, het ligt in het menselijke karakter om achter gesloten deuren gewoontes uit te oefenen die elders worden geschuwd. Ik denk dat een meisje van de nacht daarom het meest vertrouwd is met mensen zoals ze echt zijn, en dat ze na een tijd niet meer terug kan omdat ze te veel weet. De kruidenier wordt het stoute kind dat graag op de billen wordt gekletst, en de orgelspeler wordt de man die vraagt of je hem papa wil noemen. Het leven wordt een toneel waarin iedereen verkleed rondloopt, en de lichtekooi dwaalt achter de gordijnen en kijkt hoe de verf van de gezichten wordt geveegd.

Er zijn in dit theater gangen waarvan alleen wij het bestaan weten. Waar het maanlicht schijnt, maakt men zich klaar om de maskers te laten zakken. Daar zien gezichten elkaar voor het eerst. Als een verzameling curiosa waarin elk stuk wordt vastgenomen en verkend om dan verveeld te worden teruggezet. Elk een verhaal op zich, maar aan elk sierstuk scheelt wel iets, waardoor het geheel aan waarde verliest. Onze verhalen scheppen ons net zo goed als ze ons breken.

In een van deze gangen ging mijn hand te werk bij een man die zich nauwelijks onderscheidde van alle anderen. Het was de figuur aan de overkant van de straat die mijn nieuwsgierigheid wekte.

Hij gebruikte een steeg als schuilplaats, waar de schuine muren hem onttrokken aan het maanlicht. Zijn zwarte haren plakten tegen zijn hoofd en hij droeg een te grote *frac*. Ik dacht dat hij naar me keek, maar kon zijn gezicht moeilijk zien. Mijn ogen wilden hem zien, maar het leek alsof de grond onder mijn voeten heen en weer wiegde, waardoor ik hem telkens uit het oog verloor. Terwijl de omtrekken van zijn gelaat langzaam vorm kregen, voelde ik het warme zaad tussen mijn vingers sijpelen. Ik draaide even mijn hoofd om de munten over te nemen en om mijn hand te vegen aan de zoom van mijn onderrok. Toen ik me oprichtte, kwam er een andere man aangewandeld. Ik stapte in het maanlicht en wiegde mijn rokken heen en weer, maar de man nam beleefd zijn hoed voor me af en stapte door. Vlak voordat hij bij het steegje kwam, hief de jongen verontschuldigend zijn handen in de lucht. Hij draaide zich om en werd gevolgd werd door de man. Pas nu begreep ik dat zijn verhaal niet zo verschilde van het mijne.

Ik had de lakens van het bed gegooid en me op de matras gelegd. Beneden was het stil geworden en mijn kaarsen waren opgebrand. Ik wilde mijn ogen sluiten en ontsnappen aan dit bedrukte kamertje.

Zodra ik aan de vermoeidheid toegaf, tuimelde de duisternis om tot een fel zonlicht. Ik slenterde door de Blauwputgang. Zonder aan te kloppen opende ik de deur van ons huisje. Mijn vader zat rechtop op zijn strozak met zijn

hoofd in zijn handen. Zijn schouders schudden. Ik wist niet of hij lachte of huilde. Naast hem zat een vrouw met lange blonde haren, maar ze had geen gezicht.

‘Vake?’ Ik knielde voor hem en streek over zijn haren. Ze voelden stug aan.

‘Shht...’ suste ik.

Hij liet zijn handen zakken en toonde me een warme glimlach. Ik beantwoordde die, verward door de tranen die in zijn witte ogen stonden.

‘Diveke,’ fluisterde hij.

Er sijpelde een bloeddruppel van zijn haarlijn langs zijn oog en naar zijn hals.

‘Diveke, vake ziet u gaarne.’

Plots werd er op de deur gebonkt, maar ik bleef verstomd naar vaders dwaze glimlach staren. Het gebonk ging door, totdat ik begreep dat er niemand aan de deur was.

Ik opende mijn ogen en hoorde Robbe op de trap stampen. Zijn harde voetstappen naderden mijn kamerdeur. Mijn splinter wipte op en neer.

Met een klap werd de deur uit het slot geslagen. Er daalde een straal kaarslicht neer vanuit de gang over mijn bed. In de deuropening stond niemand. Het gebonk had zich verplaatst naar de andere kamers.

Ik hoorde de zusjes gillen en hun voeten sleepten over de grond. Robbe trok hen aan hun haren tot in mijn kamer. Met één armbeweging zwaaide hij hen tegen de muur, waar ze rillend tegen elkaar kropen.

‘Waar is ‘t?’ brulde hij.

De zusjes krompen ineen bij het geschreeuw en zakten samen op de grond, op de splinter.

‘Waar is ‘t?’ krijste hij, waarbij hij twee blauwe plekken in mijn arm zette met zijn verkrampste vingers.

‘Wa?’ riep ik terug. ‘Waar is wa?’

De ader langs zijn oog trilde, en hij keek in mijn ogen alsof hij daarmee een bedreiging uitsprak die te lelijk was om te horen. Ik keek langs hem naar de deuropening waar het derde meisje kwam toekijken. Onder het gejammer van de zusjes liet hij me los.

‘Gij!’ Hij sloot zijn handen om haar keel en haar rug kraakte toen hij haar tegen de muur klapte. Haar voeten spartelden boven de grond.

‘Waar hebt ge ‘t verstopt? Waar is ‘t?’

Haar gezicht kleurde paars. Ik was er zeker van dat ze haar hoofd zou laten hangen, maar ze hief een trillende arm op. Naar mij. Robbe liet haar zakken en verzachte zijn greep.

‘Lou?’ vroeg hij.

De teef bij de deur hoestte en sprak: ‘Ik weet ni wa ge bedoelt, Robbe...ma...ik zag haar daarjust nog bij de kas rondhange. Ik wou ‘t u nog zegge...’ Ze greep naar haar keel en wreef over de pijnlijke plekken. Ik kon haar alleen aanstaren en hopen dat haar leugen voor iedereen even doorzichtig was. Er begon zich al een glimlach om mijn lippen te vormen. Dit kon toch niemand geloven.

Robbe’s stem galmde opnieuw door mijn kamer: ‘Eruit!’

De zusjes vluchten met de teef de kamer uit. Ik hoorde hoe ze zich opsloten in hun eigen kamer, alsof ze daar veilig waren.

Met een ge oefende kalmte wandelde Robbe naar me toe: ‘Waarom hebt ge da nu gedaan, Lou?’

‘Robbe, ik...’ Ik wilde vastberaden klinken, maar mijn stem haperde. Dit kon niet waar zijn.

‘‘t Geeft ni,’ zei hij.

Ik keek naar hem op met een van mijn schuine glimlachjes.

‘Het geeft ni, Lou, want nu staat ge bij mij in ‘t krijt. Ge moogt ‘t allemaal houden, meiske, na deze nacht zult ge ‘t verdiend hebbe.’

Mijn glimlach verschrompelde als een met zout bestrooide slak. Robbe knoopte zijn broek open, en even later weerklonk het kraken van mijn bed door de gang.

Haar brutale gestaar ging schuil onder een laag bedorvenheid en witlood. Een beschilderde kattin die zich bedreigd voelde door de verwilderde katten die manen geleden haar terrein was binnengewaaid, en die ze nu wilde verjagen met leugens en pijn. De nacht ervoor was de jeuk weer toegeslaan onder

mijn rok, dit keer vergezeld van een constant gepik. Haar schuld. Het voortdurende ongemak werd een gewoonte, maar de pijn was haar schuld.

Ik wilde haar van die hoerenlach beroven. Voor altijd. Haar blik deed mijn hele gestalte teniet. De verraadster lachte schel om een mislukt grapje, maar haar ogen bleven op mij gericht zodat het leek alsof ze aan iedereen bekend maakte hoe bespottelijk mijn verschijning was.

En zo geschiedde.

De arme tafel moet tegen naaste kroeggangers gevlogen zijn, terwijl ik in blinde razernij naar het serpent stevende. Mijn duimen drukten tegen haar keel, ik zette mijn tanden in haar wang. De stoel waarop ze zat, schoof onder haar uit. Er ontstond een gejoel.

Het bittere witlood vermengde zich met haar bloed op mijn tong, en de warmte ervan verspreidde zich over mijn gezicht. Ze slaagde erin mij weg te stampen, maar mijn woede was sterker dan die van haar. Ik stortte me opnieuw op haar poederige huid en beet haar hals. Uit het niets greep iemand me om mijn middel en smet me op de vloer.

‘Wa was da, godverdomme?’

Uit een diepe slaap gerukt, zag ik het razende gezicht van Robbe boven het mijne. Mijn hoofd bonkte en mijn ogen deden zeer. Stijve vingers knepen in mijn armen en hieven me van het bed.

‘Dom wijf! Wa was da, godverdomme?’

Als een slappe pop werd ik in een hoek van de kamer gegooid. Mijn been stootte tegen de po, pis op de vloer. Ik kon niet naar zijn harde woorden luisteren. Met grote stappen kwam hij op me af. Ik richtte me op en hield mijn hoofd recht. Zijn vuist zwaaide, en ik sloot mijn ogen.

Hoofdpijn. Vlammeende hoofdpijn.

Er kleefde gedroogd bloed op mijn onderlip. Het smaakte naar niets.

Ik was alleen in mijn kamertje. Met mijn hoofd tegen de grond overzag ik de plankenvloer.

Niets.

De plek waar mijn tweede onderrok en mijn mantel
altijd lagen, was leeg.

Een stekende pijn in mijn buik.

De splinter!

Mijn ogen brandden bij de plotse beweging. De plank
waaronder ik mijn munten bewaarde, zat los. Mijn nagels
schuurden over het oppervlak wanneer ik hem wegduwde.

De holte die eronder zat, was leeg.

Meer inkt maak ik niet vuil aan hem en zijn vervloekte
Paradijs. Nu heb ik het van me afgeschreven, en zijn
herinnering plakt nog steeds aan me als een korst op een
wond. Het doet pijn als ik eraan trek, en als ik er vanaf denk te
zijn, groeit de klootzak terug.

De troost bestaat in de wetenschap dat wat voorbij is,
nooit meer in dezelfde vorm wederkeert. Toch niet als je de les
uit elke ervaring plukt en hem koestert tijdens al wat volgt.

Lente 1748

Dikke druppels wasten het vreemde zweet van mijn huid. De jezuïtenkerk was verlaten, zoals meestal op dit uur van de nacht. Ik leunde tegen de kerk en zakte door mijn benen.

Mijn wangen waren al te nat om de tranen te voelen, maar mijn zwaarmoedigheid kon ik niet voor mezelf verbergen. Omringd door de schaduwen van de kerk voelde ik me veiliger dan in het zicht van mannen op de straten.

Mijn lippen fluisterden wat ik wilde schreeuwen. 'Vake...'

Bijna had ik het naderende geritsel niet gehoord. Het klonk alsof iemand naar me toe sloop. Angstig gooide ik mijn rokken over mijn benen. De schaduwen verstopten niet alleen mij, maar ook een kleine ineengedoken figuur, half verscholen onder verwilderde struiken. Verhalen over kreupelen die 's nachts maagden zochten die de geneeskracht bezaten hen te bevrijden van hun vreemde kwalen, gonsden door mijn hoofd. In de overtuiging dat er een kwaadaardige dwerg naar me zat te gluren, wist ik maar één ding te zeggen om hem van mijn onzuiverheid te overtuigen: 'Zes stuiver.'

Een nerveus lachje overviel me toen ik hem zag.

Een straathond.

Zijn wolfachtige kop keek me vragend aan, maar ik had hem niets te bieden. Zijn magere lijf trippelde naar me toe. Hij snuffelde aan mijn rokken en mijn vingers. Toen hij niets eetbaars rook, liet hij zich door zijn poten zakken, uitgeput van een nacht overleven. Ik kon zijn ribben tegen de mijne voelen en kroop dicht tegen hem aan. Zijn lichaamswarmte was te gering om er iets van te voelen, maar zijn stille aanwezigheid bezorgde me een zoele huivering. Met een zucht genoot hij van mijn aarzelende strelingen. Wanneer ik mijn hand op zijn flank te rusten legde, duwde hij zijn natte snuit tegen mijn arm om hem zelf weer in beweging te brengen. Dus streelde ik hem tot de eerste schemering de nacht verdreef.

De hond hief zijn smalle neus in de lucht en snoof geuren op die ik niet rook. Klungelig stond hij op zijn hoge poten. Hij schudde de resterende druppels van zijn vacht, die in mijn gezicht en op mijn rokken spatten. Vastberaden deze morgen wat lekkers te vinden, huppelde hij de modderige straat uit, op weg naar de oorsprong van de geuren. Zoals de hond klauterde ik overeind, klopte het vuil van mijn jurkje en stapte in dezelfde richting.

Ik volgde de hond tot bij het marktplein. Hoewel de stad nog in een ochtendmist was gehuld, klonk er al druk geroezemoes. Klerenkopers plaatsten tenten boven hun kraampjes, slaggers stalden hun waar uit en veegden hun vingers aan hun roodbruine schort. Kaasboeren schreeuwden hun prijzen tegen elkaar op, maar werden overstemd door het gekakel van pluimvee.

De wiebelende staart van de hond verdween tussen twee dienstbodes die met lege manden de bestelling van hun meesters ophaalden. Vrij van zulke verwachtingen kocht ik een plak kaas en een snee brood. Bij de gedachte aan vlees rammelde mijn maag, maar ik wandelde de slager voorbij zonder op zijn aanbiedingen in te gaan. Zonder een pan, een pot of een plek om het vlees zelfs maar te koken had ik niets aan rauw vlees, maar zodra ik het zoutarme brood proefde, veranderde ik van gedachten. Met het rauwe vlees in mijn hand rende ik over de markt naar waar ik de hond het laatst had gezien, en liet mensen uitwijken voor mijn wapperende rok. Op de hoek van de Kortstraat bleef ik hijgend staan.

De japon hing er nog steeds. Ik trachtte niet naar mijn spiegelbeeld te kijken terwijl ik door het venster naar binnen gluurde. Mijn donkere haardos wierp een schaduw over de maaglap. De *échelles* glansden, ze waren vast van het zachtste zijde.

Ik zette mijn tanden in het vlees en zoog het bloed eruit. De zoom van de onderrok was meer gewatteerd en geborduurd dan de japonrok. De gouden herfstblaadjes dwarrelden voor mijn ogen neer. Boven mijn voeten moesten ze zweven.

Het spiegelbeeld kwam in beweging, er duwde een bruine vlek tegen mijn been. De straathond likte het bloed van mijn vingers.

‘Plezante,’ zei ik, ‘eerst streel ik u ne ganse nacht en nu moet ge mijn eten hebbe?’

De hond antwoordde door zijn kop schuin te houden. Hij spitste zijn oren alsof iemand voor het eerst tegen hem sprak. Ik lachte en aaide zijn kop. Nadat hij het vlees had opgeslokt, wierp ik nog een laatste blik op de *robe à l’anglaise*.

‘Blijven hangen, hoor,’ zei ik ertegen.

Op de Groote Markt rook het naar mensen; te veel lichamen op een te kleine plaats. Boven de talrijke hoofden en kappen doemden de torens op van het stadhuis. Ik drong voorbij de kroegen en de Heversche straat. Talloze gezichten tuurden afwachtend naar het pleintje voor het Tafelront. Ik stond op mijn tenen en strekte mijn hals. Op de plaats van de executie stond een man met lange haren die los hingen. Hij leek een kind in de kleren van een man, hoe hij daar ineengedoken met schokkende schouders stond. Aan zijn zijde pronkte de beul met zijn bijl. Door een ongeduldige por in mijn zij schoof ik met mijn knieën op de modderige grond. Snel trok ik me recht en probeerde ik mijn hoofd boven de menigte uit te steken.

‘Verbrand hem!’ kraaide iemand en vuisten zwaaiden door de lucht. Het lawaai verstomde. Er gebeurde iets. Ik hield mijn adem in en trachtte tussen de hoofden heen te kijken. Na een langgerekte stilte weergalmde de slag van de bijl over de Groote Markt, direct gevolgd door een koude gil van de beschuldigde. Verdomme. Hij was zijn hand kwijt en ik had het niet gezien.

Zodra zijn gil wegstierf, kwam het volk weer tot leven. ‘Verbrand hem!’

De man werd onder luid protest naar het houten huisje gesleept. Twee mannen duwden hem erin terwijl hij zich uit alle macht van de doodsgreep trachtte te verlossen. Tijdens een van zijn protestbewegingen ging de arm de lucht in waaraan een hand ontbrak. De hoofden voor mij verschoven en ik zag niets meer, alleen knetterde het vuur wanneer het huisje in vlammen werd gezet. Het gebrul van de man deed

gezichten verbleken. Bij het vrijkomen van de geur van verbrand vlees boog een jonge meid voorover. Ze kokhalsde, dus trok ik mijn rokken alvast dicht tegen me aan. Het meisje werd opzij geschoven door twee kakelende vrouwen die klaarblijkelijk van hun boodschap waren opgehouden en zich nu naar de markt haasten.

Het volk verspreidde zich zodra het in het houten huisje, of wat er nog van over bleef, stil werd. Ik haalde mijn plak kaas tevoorschijn en propte het in twee stukken in mijn mond. Dan stak ik mijn neus in de lucht, ademde diep in en fantaseerde over gebraden duivenvlees. De hond snuffelde achter mij over de grond, kwam naast me zitten en samen tuurden we naar de stervende vlammen.

Zoals een roos en haar doornen. Zo zie ik hen nog steeds. Twee karakters hopeloos aan elkaar verstrengeld. Ik zag hen voor het eerst in de Vlaminckstraat. Twee straatmadeliefjes, enkele jaren ouder dan ikzelf. De rosse schatte ik de oudste, ze moet ongeveer zestien jaar zijn geweest. Met de hond in mijn kielzog wandelde ik hen voorbij zonder acht op hen te slaan. Hun fleurige rokken wapperden in de wind en raakten mijn miezerige jurkje. De rosse liet een spottende giechel horen en als ze mijn arm niet had gegrepen, was ik doorgewandeld. Haar nagels prikten in mijn huid.

‘Hela, maske, wa denkt gij hier te kome doen?’

Ze keek me aan met een scherpe blik die niet bij haar gave gezichtje paste.

‘Geld verdiene,’ antwoordde ik.

‘Zo?’

Ik trok de bovenste knoopjes van mijn jurk open en zei: ‘Nee, zo.’

Ze liet me los met een glimlach die me verwarde. Opdat ze me niet langs achter zou kunnen verrassen, stapte ik achteruit van haar weg. Met lichtekooien let je immers altijd op. Je kan ze vergelijken met een slager die leugens verspreidt over het kattenvlees dat door de molen van een concurrerende slager wordt gedraaid. Lichtekooien vallen meestal elkaars gezicht aan, omdat dat, na onze kleren, onze handelswaar voorstelt.

De rosse liet zich afleiden door een ander meisje, en ik draaide me om.

‘Ge weet toch da kindjes hier zwaar straf voor krijgen, he? Sebiet zetten ze u en uw ma ‘t stad uit’, riep ze me na.

‘Hebt ge schrik dat ‘k uw venten kom pikke?’ riep ik.

Daarop kwam ze naar me toe. Bij elke stap die ze zette, wiegden haar rokken als een gele wolk om haar middel. Ik dacht dat ze me een klap op mijn wang zou geven, maar ze stak haar hand uit.

‘Gertrude.’

Aarzelend schudde ik haar hand. Ze kneep in mijn vingers en met een knik in de richting van het blonde meisje dat hard probeerde de andere kant op te kijken, vervolgde ze: ‘En dat is Amelia, uit Engeland.’

Ik glimlachte beleefd en keek om. De hond was verdwenen.

Krakend viel de deur in het slot en ik tuurde door de schemer. Het kamertje was niet groter dan dat van mijn vader. Een grote strozak lag in een hoek met de rest van de familie kakkerlakken uit de Blauwputgang. Ernaast lagen twee hopen kleurige stoffen. Sommige waren vergeeld, andere kleuren schitterden. Hier lagen ze aan mijn voeten, te vergaan op de koude vloer. De pastelkleuren, neen, de scharlakenrode samaar zou wel bij me passen. Ik hield van rood, en als ik het droeg, hield rood ook van mij.

Gertrude schoof langs me en stak een kaars aan. Amelia liet zich op de strozak ploffen, waar haar haren goud kleurden in het schijnsel.

De meisjes hadden me meegenomen naar de kelder van een huis waarin meer meisjes hun onderkomen vonden. Madame eiste elke week het schandalig hoge huurgeld op. Een hele *gulden* die meer waard was dan zeven nachten in deze stal, waar nauwelijks onderscheid werd gemaakt tussen dag of nacht. Een klein gat in de muur diende als raam en werd dichtgemaakt met proppen krantenpapier waar we geen letter van konden lezen. Het was een aardige truc om de tocht buiten te houden, samen met elk straaltje licht.

Op voorwaarde dat ik in de kosten deelde, kon ik bij de meisjes onderdak krijgen. Destijds dacht ik dat ze op zoek waren naar een derde kamergenote, liefst een dom grietje dat hun huur betaalde en een extra warm lichaam om 's winters tegenaan te kruipen. Nu begrijp ik dat ze een lotgenoot zochten om de eenzaamheid te verhelpen.

Gertrude hield de kaars tussen onze gezichten. Haar haren hingen als een rode aureool om haar hoofd. 'Deze kunt ge efkes gebruike als ge wilt,' zei ze terwijl ze een groen jukaatje en een bijpassende rok in mijn handen duwde. Ze fladderde door het mufte vertrek en gooide haar laag uitgesneden *keurslijffes*, japonnen en samaren trots bij elkaar. Haar kleurige bovenkleden verhulden haar vieze onderkleding, waardoor ze overdag als een echte mademoiselle over de straten kon wandelen zonder dat iemand het verschil zag met wat ze 's avonds werd. Met haar ruwe vingers bepoederde Gertrude mijn voorhoofd, wangen, neus en hals wit als een lijk. Het populaire witlood had me nooit geflatteerd, en uit angst er zoals iedereen uit te zien had ik het gebruik ervan tot dan toe afgeslagen, maar om ons nog broze kameraadschap niet te bederven, liet ik haar begaan.

Ze leerde me hoe rouge te gebruiken om mijn wangen en lippen te kleuren. We toverden onze jonge gezichtjes om tot maskers van begeerte. Wanneer ik haar om een spiegel vroeg, lachte ze en mompelde ze iets over elkanders spiegel zijn.

'Ge haalt 't wel,' besloot ze na mijn haren te schikken, 'alleen is uw haar veel te donker. Ge kunt 't wit poeieren als ge wilt, ma ge begint beter te sparen voor een pruik.'

Ik schudde mijn hoofd en krabde mijn haren als een aapje door elkaar.

'Zoals ge wilt,' zuchtte Gertrude, en ze borg haar 'poeierdozekes' op.

Een geluid had me gewekt. Bij Amelia was alles stil. Ze had haar rug naar me toe gekeerd.

Daar had je het weer, het geluid. Een onrustig gesnuif kwam bij het raampje vandaan. Ik ging rechtop zitten en gluurde door de spleetjes die de proppen vrijlieten. De natte

snuit van een hond duwde tegen het papier. Ik wilde hem tegemoet gaan, maar Amelia's stem hield me tegen.

'Straathond.'

'Hoelang heb ik geslape?'

'Dag.' Ze had moeite met praten, alsof haar gehemelte pijn deed. Er lichtte een kaars op bij Amelia's hand. Ze stond op en trok haar japon recht. De linten van haar keurslijf werden strakker aangetrokken door slanke vingers die sporen van rouge droegen.

'Vertelt mij is iets over Engelenland?' flapte ik eruit. Het enige wat ik erover wist, was dat er een zee lag tussen ons land en het hare. Ik had geprobeerd om me een enorme Dijke voor te stellen, maar kon me de oevers moeilijk wegdenken.

'Wa ge wilt wete?'

Alles, dacht ik. Of er Engelen wonen, en of die er dan uitzagen als kinderen met vleugels. Ze zuchtte en keek me aan. Haar ogen waren blauw als een wolkeloze lucht.

'Meer groot dan Loven, veel mensen, zwart en wit, drink gin, niet bier.'

Over zwarte mensen had ik al gehoord. In Loven zouden er enkele zich ophouden in de kelders van de grote huizen. Ik vroeg me af waarom ze het zwart niet gewoon van hun huid schrobden.

'Mist ge het?'

Nog een zucht. 'Och, zelfde. Manne zelfde.'

Amelia's blik dwaalde af naar de deur. Ze zou gaan vertrekken, de nacht in. Die nieuwe wereld waaruit zij was gekomen deed mijn hoofd tollen. Ik wou dat ze bleef om erover te vertellen.

'Spreekt ge hun taal?' probeerde ik nog wanneer ze al in de deuropening stond.

Ze antwoordde iets waarvan ik geen woord begreep. Ik blies het kaarsenvlammetje uit en kroop over Gertrude's lichaam dat naar bier stonk. Terwijl Amelia en ik de rotte trap beklommen die ons naar de straten leidde, imiteerde ik het keelgeluid dat ze voor mij herhaalde totdat ik het goed had. Het leek op ons woord 'hoor,' maar dan met een Hollandse r. Het was mijn eerste Engelse woord.